

Qui serà el papa vinent?

Els últims accidents han disparat els rumors sobre la salut de Joan Pau II. A Roma ja fan balanços del seu papat i travesses sobre el pròxim pontífex. Setze anys de Karol Wojtyla no han deixat ningú indiferent.

Últimament circula per Roma un acudit, segons el qual el tercer secret de Fàtima diu: "Penediu-vos i pregueu, o tindreu un altre papa polonès". A Barcelona, la gent d'església en fan córrer un altre: "Si el pròxim papa és negre, l'Esperit Sant ja no serà un colom, sinó una oreneta". Ja se sap que els capellans sempre han tingut un humor tan peculiar com corporatiu, però la simple existència d'aquests acudits indica com creix el convenciment que ens trobem a les portes del final del papat de Karol Wojtyla.

Els rumors sobre la mala salut del papa s'han disparat arran dels seus dos últims accidents. El mes de novembre de l'any passat va ensopegar amb una catifa i es va desllorigar una espatlla. Fa dos mesos va relliscar a la cambra de bany i es va trencar una cama. Aquests dos accidents han estat reconeguts pel Vaticà, però oficialment no hi ha res més.

A partir d'aquí vénen les especulacions. En les últimes compareixences públiques s'ha pogut apreciar que, a Joan Pau II, li tremola la mà esquerra d'una forma aparentment incontrolable. El Vaticà ha fet un comunicat oficial desmentint que el papa tingui Parkinson, una malaltia que deteriora progressivament el sistema nerviós central. Una altra teoria sorgida en ambients vaticanescos és que el grandióss tumor que els cirurgians li van extirpar l'estiu del 1992 no era benigne com deien oficialment, sinó cancerigen. Els desmentiments oficials cada cop són rebuts amb més incredulitat; com diu un cardenal: "Els papas sempre estan bé. Fins que es moren".

Un setmanari europeu recollia aquesta setmana diversos comentaris que destacats membres de la jerarquia vaticana expressen últimament en privat. "El papa es comporta com Ronald Reagan durant els últims dies de la seva presidència. Fa temps l'interessava tot un ampli ventall d'assumptes. Però aquests últims mesos hi ha hagut un canvi. Deixa passar les coses, i només està per aquelles en què sempre ha tingut un interès especialíssim".

Un altre indicatiu del final d'aquest papat és, segons els experts, el contingut de les últimes homilies i afirmacions de Joan Pau II, destinades a refermar les línies traçades durant els seus setze anys de pontificat. L'última ha estat el document sobre el paper de la dona en l'Església, que pretén posar punt final a la discussió sobre el sacerdocí femení, oberta amb l'ordenació de dones a l'església anglicana. Segons Joan Pau II, l'Església no té ni tindrà mai autoritat per a fer un pas com aquest (a Cata-

lunya, el Col·lectiu de Dones en l'Església ha respost amb una dura nota acusant el papa de mantenir una discriminació flagrant en raó de sexe sense cap base teològica ni doctrinal). Uns altres temes centrals d'aquest papat, que Joan Pau II sembla que vulgui deixar ben lligats, són la santedat de la vida humana i les conseqüències de la caiguda del bloc comunista.

Martini, bianco. En aquest estat de coses, les travesses sobre possibles futurs successors de Joan Pau II s'han disparat. No són només els periodistes especialitzats en tripijocs vaticans els qui aposten. També els cardenals en parlen clarament. Achille Silvestrini, prefecte de la Congregació de les Esglésies Orientals, deia en una entrevista concedida a una revista de ciència política que el pròxim conclave "serà més obert que mai". I hi afegia: "I en el futur, qui sap?, podria ser que sorgís un papa llatioamericà o un africà".

La insinuació de Silvestrini situa en la llista de futurs alguns noms. Pel que fa als llatinoamericans, dos homes de perfil diferent: el cardenal Lucas Moreira Neves, arquebisbe de São Salvador de Bahia (Brasil), dominicà, considerat conservador; i Paulo Evaristo Arns, franciscà, progressista i arquebisbe de São Paulo. Tots dos tenen un seriós inconvenient: l'Església al continent sud-americà es troba profundament dividida per motius ideològics. El suport o l'oposició a la teologia de l'alliberament convergeixen en irreconciliables els sectors conservadors i progressistes. Gairebé no hi ha terme mig. L'elecció de l'un o de l'altre podria obrir encara més la rasa que els separa i donar pas a una situació imprevisible.

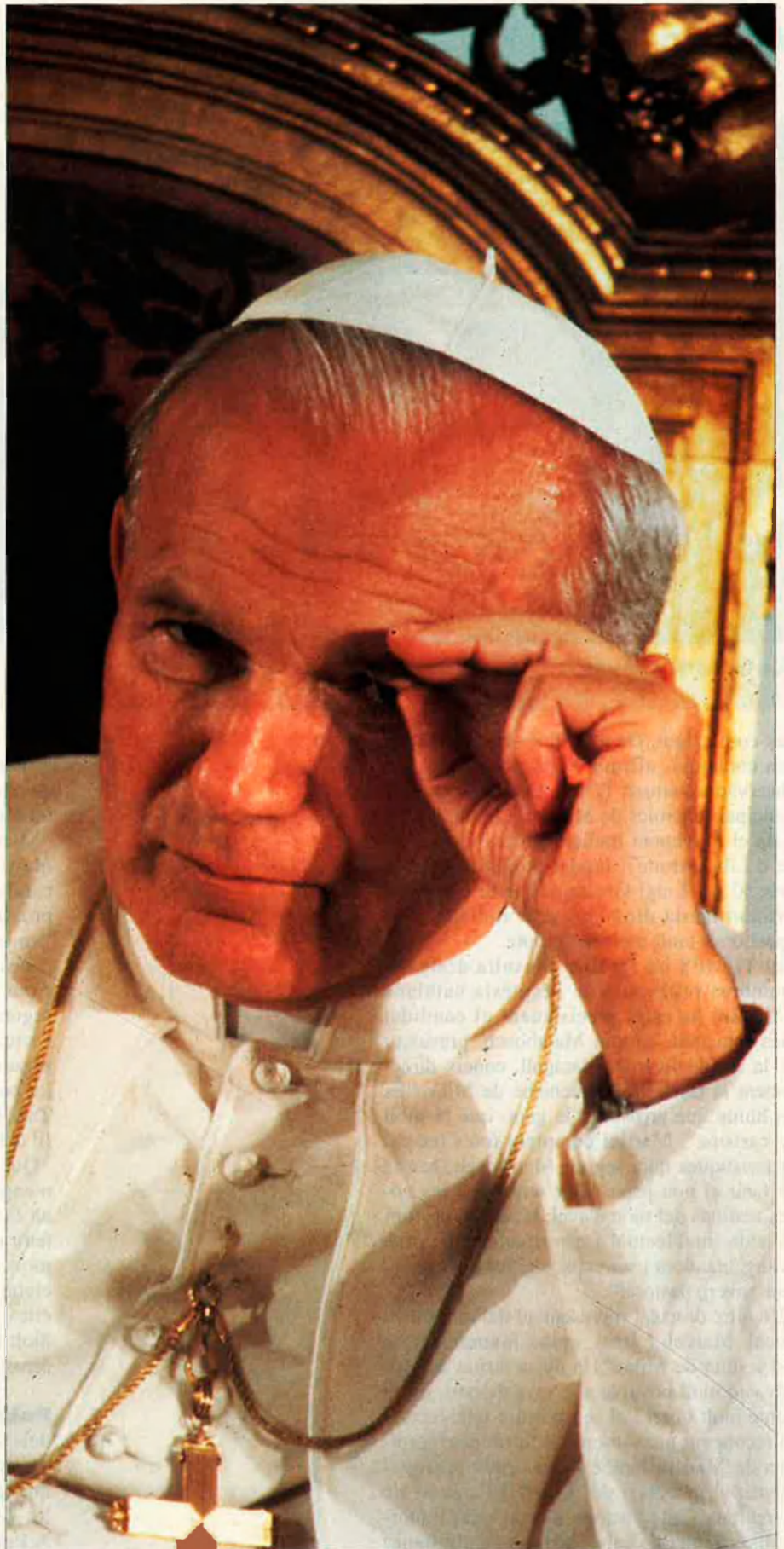
Silvestrini esmenta una altra possibilitat: un papa africà. És a dir, negre. El primer papa negre de la història. Tots els dits assenyalen el cardenal nigerià Francis Arinze. Dos factors a favor seu: l'església catòlica experimenta un creixement extraordinari a l'Àfrica i els seus representants són un valor en alça dins el Vaticà; en segon lloc, Arinze és des del 1985 l'encarregat del Vaticà per al diàleg amb les religions no cristianes, i els observadors opinen que precisament el diàleg haurà de ser una prioritat en els pròxims anys. Concretament, Arinze és especialista en el tracte amb l'islam, un espai religiós que experimenta un doble procés de creixement i de radicalització. Qualsevol política realista obliga el catolicisme, en un futur immediat, a deixar de viure d'esquena

al món islàmic. Òbviament, doncs, per diferents motius, l'elecció d'un papa negre representaria per a l'Església catòlica un gest de relacions públiques efectiu.

Però les declaracions de Silvestrini es poden interpretar també com una cortina de fum per a amagar la verdadera candidatura: la seva. Passa per un home centrista. Nomenar-lo seria una forma de corregir moderadament el rumb conservador marcat per Joan Pau II, bo i mantenint un línia continuista. Que el pèndol es mogui, però no massa. Silvestrini va ser, els anys 70, un dels dissenyadors de la política pragmàtica del Vaticà amb els països de l'Est. Des de la caiguda del Mur s'ha encarregat de les relacions amb les esglésies catòliques ortodoxes orientals. Cal tenir en compte que en l'horitzó hi ha la possibilitat d'una reunificació. Des d'aquest punt de vista, Silvestrini seria un candidat amb possibilitats.

Uns altres noms que han entrat en les apostes són els de l'arquebisbe de París, Jean-Marie Lustiger; el de Bolonya, Giacomo Biffi; i l'ex-nunci del Vaticà als Estats Units, Pio Laghi. El primer acumula dues característiques que en aquest cas semblarien desfavorables: és jueu i és francès. El segon és representant dels sectors més tancats de l'església italiana, conegut per la seva campanya contra la presència de la música secular (Mozart i Schubert) en la celebració de la missa. També és un declarat antifeminista. Pio Laghi, per la seva banda, no té segurament prou gruix per a assumir la direcció de l'Església catòlica universal.

L'autèntic favorit a hores d'ara és italià. Es tracta de Carlo Maria Martini, jesuïta, progressista i arquebisbe de Milà. Martini comanda amb gran carisma una de les diòcesis més poblades i complicades de l'Europa occidental. El seu tarannà obert, unit a un rigor intel·lectual remarcable, l'han convertit en un personatge respectat i estimat per creients i no creients. Parla onze llengües i és autor de desenes de llibres, alguns dels quals han estat autèntics *best-seller* a Itàlia. Si fos escollit papa, possiblement una de les primeres conseqüències seria la pèrdua d'influència de l'Opus Dei en els afers del Vaticà, que durant aquests últims anys ha estat molt important. Frederic Armengol, director de l'Oficina d'Informació de l'Opus Dei a Catalunya, reconeix que "Joan Pau II s'ha recolzat en l'Opus Dei", però no creu que aquesta situació hagi de canviar amb el pròxim papa. "L'Opus és per a servir l'Església universal, i perquè els papes s'hi recolzin

Candidats

Carlo Maria Martini.

Lucas Moreira.

Francis Arinze.

tant com calgui. De totes dues coses, n'estem ben contents", afirma. Sigui com sigui, els observadors situen l'Opus Dei com un dels principals enemics de Martini a Itàlia. L'altre seria el moviment tradicionalista "Comunione e Liberazione", fundat durant la dècada dels 50 per Luigi Giussani, que té una força extraordinària dins l'església italiana. Dos opositors a tenir molt en compte.

El TEMPS ha fet una consulta a alguns membres rellevants de l'església catalana i Martini ha estat precisament el candidat més esmentat. Antoni Matabosch, president de la Fundació Joan Maragall, coneix directament la tasca de l'arquebisbe de Milà: "És un home que arrossega la gent, que té molt de carisma". Martini compleix totes les característiques que, segons Matabosch, hauria de tenir el nou papa: "Ser sensible a les noves realitats del món d'avui; tenir una profunda vida intel·lectual i espiritual; tenir força evangelitzadora i ser capaç de dur a terme un bon govern pastoral".

Un altre destacat representant del moviment laical, Marcel·lí Joan, opina favorablement del jesuïta de Milà: "Ha dut a terme una renovació molt positiva a la seva diòcesi, és un home molt obert i el seu prestigi intel·lectual és reconegut per tothom". L'adscripció jesuítica de Martini també és valorada positivament pel secretari del Consell Pastoral de Barcelona: "Els jesuïtes són un orde importantíssim, que ha sabut adaptar-se als signes

del temps. Al Tercer Món fan un paper molt important, i només cal recordar l'assassinat de cinc dels seus membres a El Salvador com un testimoni en favor dels pobres".

Manel Valls, director del setmanari *Catalunya Cristiana*, no es vol pronunciar per cap candidat, però opina que amb l'elecció del pròxim Sant Pare possiblement es produirà "un cert balanceig". Valls creu que els nous papes tendeixen sovint a compensar les actuacions dels seus predecessors. "El pròxim papa segurament posarà l'èmfasi en qüestions que l'actual no ha tocat gaire, i en tot cas potser presentarà de forma més amable algunes de les posicions més polèmiques de Joan Pau II". Tant Martini com Arinze respondrien al "perfil del balanceig" traçat per Valls.

Qui tampoc no es pronuncia és Frederic Armengol. A títol personal diu, tanmateix, quina és la característica principal que hauria de tenir el pròxim pontífex: "Que sigui un home molt de Déu". Segons ell, en efecte, "la societat actual està molt trasbalsada en valors ètics i morals; així, o (el pròxim papa) està molt agafat per les coses de Déu o es deixarà arrossegar per les coses de la Terra".

Polònia, Polònia. No es pot fer balanç dels setze anys de papat de Karol Wojtyła sense tenir en compte una dada fonamental, que resulta essencial per a entendre moltes de les seves actuacions: el seu origen polonès. A Polònia, la lluita contra el totalitarisme i el

Achille Silvestrini.

Jean-Marie Lustiger.

compromís amb els drets humans va incloure durant molts anys un reforçament dels trets simbòlics de la identitat catòlica. Per als capellans polonesos, per exemple, anar amb sotana va significar durant molts anys un signe de rebel·lia, d'oposició al poder establert.

El reforçament de la identitat catòlica ha estat, doncs, una de les constants del pontificat de Joan Pau II. "La seva rigidesa en l'aspecte moral i doctrinal —opina Marcel·lí Joan— ha estat motivada per la seva preocupació per la identitat cristiana. Ell ha volgut desfer ambigüitats, delimitar molt clarament què vol dir ser catòlic". Els crítics li han retret que aquest recentrament s'ha produït a costa del diàleg amb les anomenades "zones de frontera del catolicisme": creients no-practicants, esglésies properes (anglicana, ortodoxa...), i àdhuc no-creients. "No ha volgut que el diàleg signifiqués dissolució de la identitat cristiana", opina Manel Valls.

Aquest tancament i la rigidesa doctrinal i disciplinar que ha aplicat li han valgut el qualificatiu de "conservador". Però, paradoxalment, la seva doctrina social ha estat avançada. Molts dels seus discursos han contingut crítiques duríssimes al capitalisme. Però, mentre ha avalat la implicació política dels capellans a l'Europa de l'Est per lluitar contra el comunisme, no ha permès als d'Amèrica Llatina que s'afegissin a les lluites populars, pel seu caràcter marxista.

Per a l'Església catalana Joan Pau II no ha

significat cap canvi substancial. Sota el seu mandat el Vaticà ha respectat els mínims marcats des de fa anys pels fidels catalans, especialment pel que fa a la política de nomenaments de bisbes. L'actual mapa episcopal català s'ha configurat bàsicament en aquests setze anys. El nomenament de Ricard Maria Carles com a arquebisbe de Barcelona ha estat l'única decisió de Joan Pau II als Països Catalans que amb el temps ha resultat discutida.

Després de la "decepció" que va significar, des del punt de vista nacionalista, la seva visita a Catalunya de l'any 1982, es pot afirmar que formalment Joan Pau II ha seguit una vaga política de gestos respecte al caràcter nacional català. El Vaticà, això sí, no ha variat ni d'un tel els seus criteris jacobins a l'hora d'organitzar jurídicament i geogràfica l'Església universal. Així, el Nou Dret Canònic continua identificant nació amb estat i impedit, per tant, la creació d'una conferència episcopal catalana independent de l'espanyola. Les xifres també ens diuen que sota el mandat de Joan Pau II la religiositat ha reculat al nostre país. Ha augmentat el nombre d'ateus i, com més va, més creients han deixat de practicar —hom diu si un 70%—. L'allunyament entre la societat i l'Església és cada dia més perceptible.

Joan Pau II ho deixa així. El pròxim papa tindrà la responsabilitat de capgirar les coses.

Eduard Voltas